

بازگشت الواح هخامنشی پس از 70 سال

الواح هخامنشی ایران که بیش از 70 سال به بهانه ترجمه و پژوهش در مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو باقی مانده است، به گفته رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، دادگاه آمریکا حکم رفع توقیف آن را صادر کرد.

جام جم آنلاین: الواح هخامنشی ایران که بیش از 70 سال به بهانه ترجمه و پژوهش در مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو باقی مانده است، به گفته رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، دادگاه آمریکا حکم رفع توقیف آن را صادر کرد.

حمید بقایی؛ معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در گفت‌وگو با فارس درباره صدور حکم دادگاه استیناف الواح هخامنشی در آمریکا اظهار داشت: دادگاه هفتم استیناف روز سه‌شنبه (نهم فروردین) در آمریکا تشکیل شده و رأی بر این داده‌اند که این الواح هخامنشی، آثار فرهنگی محسوب می‌شوند و قابل توقیف نیستند.

وی در ادامه افزود: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری طی سال‌های گذشته موضوع بازگشت الواح ایرانی را با جدیت در دست پیگیری داشت به طوری که نماینده ویژه و وکیل زبده‌ای را به این منظور به کار گرفته بود که خوشبختانه با این حکم دادگاه، این پرونده نیز بسته می‌شود و الواح به وطن بازمی‌گردند.

به گفته رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری رقمی حدود 500 هزار دلار طی 2 تا 3 سال اخیر برای پیگیری این موضوع توسط ایران هزینه شده است.

بقایی در پاسخ به اینکه پیگیری‌ها برای بازگشت این الواح به کشور از چه زمانی آغاز می‌شود؟ گفت: نکته مهم در موضوع الواح هخامنشی صدور حکم دادگاه بود چون طی این سال‌ها این الواح در توقیف به سر می‌برد، از این به بعد سازمان میراث فرهنگی با جدیت با حکم دادگاه بازگشت الواح از مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو به ایران را پیگیری می‌کند.

معاون رئیس‌جمهور صدور حکم دادگاه برای رفع توقیف الواح را یک پیروزی بزرگ برای ملت ایران توصیف کرد و گفت: با توجه به اینکه صهیونیست‌ها به دنبال این بوده‌اند که با توقیف این الواح و حراج آن به نفع خود عمل کنند، با رفع توقیف الواح پیروزی بزرگی نصیب ملت ایران شده است که این پیروزی را به تمام ملت ایران و دوستان ایران میراث فرهنگی تبریک می‌گویم.

سرگذشت 70 ساله الواح ایرانی در آمریکا

الواح هخامنشی ایران که تاکنون در توقیف کشور آمریکا بود قصه‌ای 70 ساله دارد. در سال 1316 در حفاری مشترک ایران و موسسه شرق‌شناسی دانشگاه شیکاگو در تخت‌جمشید اموال فرهنگی تاریخی ارزشمندی به دست آمد که طبق قانون مصوب سال 1309 این اموال به دست آمده و از کاوش‌های باستانی‌شناسی بین ایران و دانشگاه شیکاگو تقسیم شد.

الواح هخامنشی بخشی از این اموال بود که سهم دولت ایران شد و برای مدت سه سال به منظور انجام پژوهش‌های گسترده به مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو به امانت داده شد.

این الواح که گل‌نوشته‌های عصر هخامنشی با خطوط میخی و عیلامی بود نیاز به خوانده شدن توسط خط‌شناسان و کارشناسان مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو داشت.

8 هزار و 29 لوح سالم و شکسته که خطوط منقوش آن قابل خواندن بود به موسسه شرق‌شناسی امانت داده شد 10 هزار و 800 قطعه نیز شکسته و غیر قابل خواندن بود. در مجموع به طور تخمینی 15 تا 20 هزار لوح سالم و شکسته وجود دارد که 7500 تا 10 هزار لوح کامل و بین 10 تا 12 هزار قطعه شکسته و خرد وجود دارد.

توقف استرداد الواح در سال 1383

مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو در سال 1327 تعداد 179 لوح را به ایران پس داد و در سال 1350 نیز 37 هزار و 74 خرده الواح را مسترد کرد.

مطالعات مؤسسه شیکاگو تا پس از سال 1350 نیز ادامه داشت و در سال 1383 نیز 300 لوح دیگر را به موزه ملی ایران ارسال کردند.

مؤسسه شیکاگو وعده داده بود باقی‌مانده الواح را نیز در نوبت‌های بعدی پس از پایان مطالعات پس می‌دهد.

حراج الواح به منظور تأمین غرامت کشته‌شدگان انفجار بیت‌المقدس

اما به ناگاه در سال 1385 وکلای 9 نفر از اتباع ایالات متحده آمریکا با وارد کردن اتهام واهی حمایت ایران از تروریسم و تأمین سلاح جهت حماس در جریان بمب‌گذاری 1997 اسرائیل، نزد یکی از محاکم ایالت شیکاگو در آمریکا طرح دعوی کردند و در غیاب ایران به عنوان طرف دعوی موفق به اخذ حکم محکومیت ایران به پرداخت مقادیر کلانی غرامت به شاکیان پرونده شدند که به منظور اجرای این حکم، وکلای شاکیان پرونده در پی توقیف و صدور حکم حراج اموال فرهنگی تاریخی ایران که در موزه‌ها و موسسات آمریکایی از جمله مؤسسه شرق شناسی شیکاگو نگهداری می‌شدند برآمدند تا مبلغ حاصل از حراج اشیاء تاریخی به آنان تحویل داده شود.

مؤسسه شرق‌شناسی به محض صدور حکم توقیف موقت الواح و در برخورد با پرونده اجرای حکم غرامت مربوط به پرونده کشته شدگان انفجار اسرائیل و با صرف 400 هزار دلار مانع از صدور حکم حراج الواح شد اما دادگاه اعلام کرد که مؤسسه شرق شناسی در موقعیت دفاع از حقوق ایران نیست و دولت ایران خود باید با ثبت دادخواست اعتراض و ورود رسمی به روند قضایی از موضع خود دفاع کند.

ایران وارد پیگیری‌های قضایی شد

به محض این اتفاق، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری با رایزنی با وزارت خارج و مرکز حقوقی ریاست جمهوری پس از جلسات متعدد با شورای عالی امنیت ملی نسبت به استخدام وکیل بومی برای پیگیری این پرونده اقدام کرد.

توماس کورکوران؛ وکیل آمریکایی منتخب ایران در دادگاه شیکاگو لایحه مخالفت ایران با توقیف الواح را در حدود قانون مصونیت‌های حکومت‌های خارجی ایالت متحده آمریکا مصوب 1976 میلادی نزد دادگاه مربوطه در ایلینویز شیکاگو را تنظیم کرد و رسماً ایران وارد روند قضایی بازگشت الواح ایرانی شد و بارها جلسه استماع دادگاه برگزار شد بدون آنکه هیچ تصمیم یا حکمی از سوی قاضی صادر شود.

حراج الواح در آمریکا از دزدی هم بدتر است

اسفندیار رحیم‌مشایی؛ رئیس وقت سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری درباره موضوع حراج الواح ایرانی در آمریکا اعلام کرد: "این موضوع کاملاً غیرمنطقی است و اگر انجام شود مثل دزدی و از آن هم بدتر است. زمانی کسی محرمانه چیزی می‌دزد اما الآن این الواح در اختیار مراجع قضایی آمریکا قرار دارد و اگر حراج شوند دیگر هیچ اعتباری برای مراجع قضایی آمریکا وجود نخواهد داشت."

حرکت‌های مردمی و اعتراض 500 استاد دانشگاه جهان به رئیس جمهور آمریکا

در سال 1385 همزمان با داغ شدن طرح موضوع حراج الواح هخامنشی در آمریکا، کمیته مردمی استرداد اموال فرهنگی تاریخی توسط عباس سلیمی نمین؛ مدیر دفتر مطالعات و تدوین تاریخ معاصر ایران و جمعی از متخصصان در بخش‌های حقوقی، علمی و تاریخی تشکیل شد که با پربایی نشست‌ها و گفت‌وگوهای مؤثر با چهره‌های دخیل در این موضوع تلاش کردند موضع‌گیری خوبی از سوی ایران درباره بازگشت الواح هخامنشی شکل گیرد.

از سوی دیگر بهمن ماه سال 1387، بیش از 500 نفر از اساتید دانشگاه‌های بزرگ دنیا و بسیاری از دانشمندان ایران‌شناس و باستان شناس از سراسر جهان نامه اعتراض‌آمیزی را خطاب به رئیس جمهور آمریکا درباره اقدام غیرقانونی دانشگاه شیکاگو نسبت به عدم بازگرداندن الواح هخامنشی به ایران و جلوگیری از مصادره این الواح به امضا رساندند.

در بخشی از این نامه آمد: «فارغ از بحث‌های حقوقی مربوطه، ما باستان‌شناسان امضا کننده از کشورهای مختلف اروپایی، اقیانوسیه و آمریکا تأکید می‌کنیم که الواح هخامنشی جزو مجموعه دارایی‌های فرهنگی یک کشور است و نباید به عنوان دارایی‌های عمومی و متد اول قلمداد شوند که در نتیجه ارزش‌های مالی آن بتواند برای مقاصد پرداخت خسارت حقوقی مورد بهره‌برداری قرار گیرد، اشیایی عتیقه و ارزشمند متعلق به میراث فرهنگی ایران در واقع متعلق به کل جامعه بشریت بوده و در نتیجه باید در اختیار

این اساتید عمدتاً مربوط به دانشگاه هاروارد، شیکاگو، پنسیلوانیا، سیدنی، کمبریج، آکسفورد، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس، بولونیا، رم، هامبورگ، کیل، آکادمی علوم اتریش، تورنتو، مرکز تحقیقات ملی فرانسه، کلمبیا و میشیگان بودند.

مخدوش کردن تاریخ ایران با سرقت اموال تاریخی

عباس سلیمی نمین؛ مدیر دفتر مطالعات و تدوین تاریخ معاصر ایران ضمن انتقاداتی که بر نحوه استرداد 300 لوح که آخرین بار به کشور بازگردانده شد، دارد، معتقد است: هر گاه در جامعه بحث میراث فرهنگی مطرح می‌شود ذهن مردم به سمت غارت‌های منفعت‌طلبانه می‌رود و فکر می‌کنند اگر لوحی از ایران به سرقت رفته یا از دسترس ملت ایران دور شده است منافع مالی در آن مطرح بوده در حالی که می‌توان نگاه دیگری داشت و ممکن است هدف دخل و تصرف در تاریخ بوده باشد.

وی می‌گوید: برخی آثار را از دسترس ما دور می‌کنند یا تخریب می‌کنند تا در شناخت تاریخی خود توفیق نداشته باشیم که این موضوع به پیچیدگی بحث الواح می‌افزاید.

به گفته وی متأسفانه در صورت جلسه استرداد 300 لوح از دانشگاه شیکاگو به ایران تعداد الواح مشخص نشده است و اگر اعتقاد بر این است در سال‌های قبل هم الواحی به ایران بازگردانده شده مشخص نیست چه تعداد بوده و چقدر از این لوح‌ها باقی مانده است.

ترجمه متون الواح از سال 1980 متوقف شده است

علیرغم تمام جنجال‌ها بر سر مالکیت الواح ایرانی که تنها به منظور ترجمه متون آن بیش از 70 سال است به دانشگاه شیکاگو امانت داده شده بود، عبدالمجید ارفعی؛ پژوهشگر این گِل نوشته‌های امانت داده شده اعلام کرده است: "ترجمه متون الواح ایرانی از سال 1980 در آمریکا متوقف شده است."

این زبان‌شناس و پژوهشگر این الواح و گِل نوشته‌های امانت داده شده به شیکاگو ادامه می‌دهد: علت این وقفه در ترجمه نیز به دلیل فوت هلک، استاد بنده و مترجم این الواح بوده البته موضوع مشکلات مالی هم دخیل بوده است.

محتوای نوشته‌های این الواح چیست؟

این لوح‌ها بر خلاف دیگر کتیبه‌های هخامنشی تخت‌جمشید که بیانیه‌ها و گفتارهایی رسمی برای همگان و برای آیندگان بوده برای خواندن عموم نوشته و عرضه نشده بوده و در واقع اسناد داخلی و حسابداری کارکنان تخت‌جمشید و یک بایگانی اداری بوده‌اند.

الواح بازگوکننده رویدادهای رسمی و حکومتی و سیاسی نیستند بلکه در کنار آگاهی‌های فراوان دیوانی و اداری اطلاعات فراوانی از زندگی روزمره و روزگار مردمان عصر هخامنشی در اختیار ما می‌گذارند.

به موجب این لوح‌ها ما امروز می‌دانیم که سازندگان تخت‌جمشید را بردگان تشکیل نمی‌دادند بلکه مردان و زنان آزاده‌ای بوده‌اند که به اندازه تخصص خود و کاری که انجام می‌دادند دستمزد می‌گرفتند.

به آنان نه تنها دستمزدی شایسته که گاه پاداش، هدیه و کمک هزینه نیز پرداخت می‌شده است. آنان می‌توانستند به هنگام پیمان زناشویی هنگام زایش نوزادی تازه‌رسیده در جشن‌ها و بیماری‌ها از این پاداش برخوردار شوند.

زنان در تخت‌جمشید نه تنها کار می‌کردند، بلکه پابه‌پای مردان در کارهای تخصصی و مدیریت شرکت داده می‌شدند. نوجوانان به کارآموزی می‌پرداختند و کودکان در ساعت‌های کاری والدین در کودکانستان تخت‌جمشید نگهداری و تربیت می‌شدند. لوح‌ها حاکی از آن است که پرداخت نهایی و ریزه‌کاری‌های سنگ‌نگاره‌های باشکوه تخت‌جمشید بیشتر دستاورد هنر و توانایی‌های زنان هخامنشی است.

برگ برنده دادگاه شیکاگو در دست ایران

توماس کورکوران؛ وکیل آمریکایی منتخب دولت ایران در دادگاه شیکاگو نیز پیش از صدور این حکم دادگاه استیناف هفتم، اعلام کرده بود: به لحاظ حقوقی ایران در پرونده الواح شیکاگو برنده خواهد بود.

به گفته وی بر اساس مستندات محکم موجود این الواح جزء اشیای تاریخی فرهنگی به شمار رفته و بر اساس قوانین بین المللی و قوانین داخلی کشور آمریکا از هر گونه حراج مصون هستند.

حدود 70 سال است که الواح هخامنشی به مؤسسه شرق شناسی دانشگاه شیکاگو به امانت داده شده است و از آخرین باری که تعدادی از این الواح به ایران پس داده شد حداقل 8 سال می گذرد. امید است با صدور رأی رفع توقیف الواح ایرانی در دادگاه استیناف به زودی شاهد بازگشت این الواح به کشور باشیم.